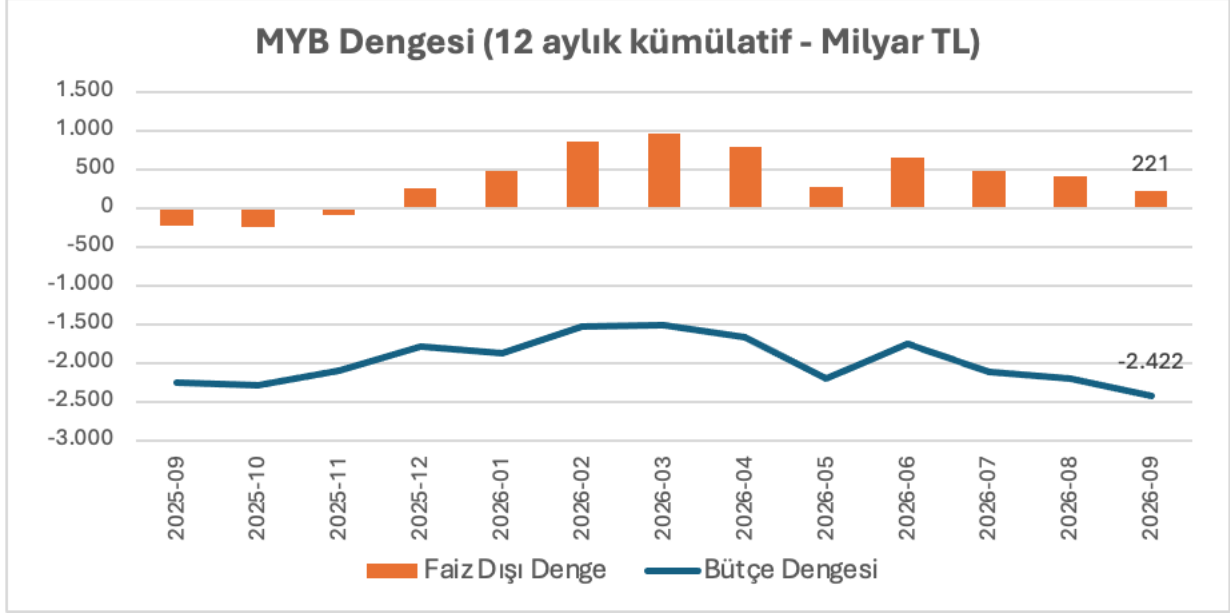

Kamu Maliyesi Değerlendirme Notu¹

Sayı: 3 | 22 Ekim 2026

Görünüm

Kaynak: HMB verileri üzerinden TEPAV Hesaplamaları

Merkezi Yönetim Bütçesi

1. 2025 yılının ilk üç çeyreğinde 1,2 trilyon TL olan merkezi yönetim bütçe açığı, 2026 yılında yüzde 51,2 artışla 1,8 trilyon TL seviyesine yükselmiştir. 2025 yılının aynı döneminde 445 milyar TL olan faiz dışı fazla ise yüzde 7,7 oranında azalarak 410 milyar TL'ye gerilemiştir. Aylık bazda ise bütçe açığı ertelenen harcamaların etkisiyle geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 71,9 artışla 532,2 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir. Özellikle cari giderlerdeki dönemsel artışın toplanan gelirlerin üzerinde artış göstermesi bütçe performansında gerilemeye yol açmıştır.

2. 2026 eylül ayı itibarıyla 12 aylık toplam bütçe açığı 2,4 trilyon TL, faiz dışı fazla ise 221 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu veriler Orta Vadeli Programda GSYH'ye oranla yüzde 3,5 olarak hedeflenen bütçe açığına karşılık 12 aylık gerçekleşmenin yüzde 3,1 olduğuna, denk olarak öngörülen faiz dışı dengenin ise yüzde 0,3 fazla verdiği işaret etmektedir.

3. Dönemsel olarak (ocak-eylül) toplam bütçe harcamalarındaki artış yüzde 36,4 seviyesindedir. Eylül sonu itibarıyla faiz dışı harcamaların yüzde 37'sini oluşturan personel (sosyal güvenlik prim ödemeleri dahil) giderleri ise geçen yılın ilk üç çeyreğine göre yüzde 40,7 artarak enflasyonun üzerinde gerçekleşmiştir. Benzer şekilde mal ve hizmet alım giderleri de girdi maliyetlerindeki

¹ TEPAV Kamu Maliyesi Değerlendirme Çalışma Grubu tarafından hazırlanmıştır. Çalışma Grubu Burcu Aydın, M. Coşkun Cangöz, Güven Sak ve H. Hakan Yılmaz'dan oluşmaktadır.

artışın etkisiyle bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 45 oranında artmıştır. Buna karşılık, deprem kaynaklı yeniden inşaat ödeneklerindeki azalmanın ve harcama programının da etkisiyle, sermaye giderleri (yatırımlar) geçen yılın aynı dönemine göre sadece yüzde 15,8 oranında artış göstermiştir. Önceki dönemlerde nispeten düşük seyreden cari transferler üçüncü çeyrekteki yüzde 47,8'lik artışın etkisiyle ocak-eylül döneminde yüzde 32 seviyesinde artış göstermiştir. Üçüncü çeyrekteki artışta yılın ilk aylarında tam ödenmeyen SGK destek primi ödemelerinin tahakkuk ettirilerek ödenmesi etkili olmuştur.

4. Yüksek enflasyon ve borç portföyünün risk yapısına bağlı olarak, 2,25 trilyon TL'ye ulaşan faiz ödemeleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 35,4 oranında artmıştır.

5. Vergi gelirleri, enflasyon ve ağırlıklı olarak kayıt dışılıkla mücadelede uygulanan politikalara bağlı olarak geçen yılın ilk dokuz ayına kıyasla yüzde 34,2 oranında artış göstermiştir. Öte yandan, aynı dönemde ABD-İran savaşı nedeniyle artan petrol fiyatlarını sübvans etmeye yönelik olarak uygulanan eşel-mobil sisteminin etkisiyle toplam ÖTV tahsilatındaki artış yüzde 3,1 ile sınırlı kalmıştır. Bu dönemde petrol ve doğalgaz ürünlerinden tahsil edilen ÖTV geçen yılın ocak-eylül dönemine kıyasla yüzde 44,1 oranında düşüş kaydetmiştir. Yıl sonunda KDV ve ÖTV dahil olmak üzere eşel mobil uygulamasıyla vergi kaybı 450 milyar TL seviyesinde olacağı tahmin edilmektedir. 2026 yılının ayırt edici özelliği dolaylı vergilerin toplam talepteki daralma, servet etkisi ve eşel mobil uygulamasıyla yavaşlaması ve yüzde 20 artış göstermesidir. Bütçe gelirlerine katkı sağlayan ana vergi bileşeni son dönemlerde olduğu gibi yine gelir vergisi tevkifatı olmuş ve bu kalemdaki geçen yıla göre yüzde 47,1 seviyesindeki artış enflasyonun oldukça üzerinde olmuştur. Bu artışta geleneksel olarak ücretler üzerinden elde edilen stopaj kesintisi ile son iki yılda menkul kıymet gelirleri üzerindeki stopaj oranlarındaki artış belirleyici olmuştur.

6. Vergi dışı gelirler yılın ilk dokuz ayında geçen yıla göre yüzde 36,3 seviyesinde artarken en büyük katkırı sağlayan faiz, pay ve cezalar kalemi 1 trilyon TL'yi aşmıştır. Vergi dışı gelirlerde dönemsel olarak öne çıkan iki kalem: yüzde 200'e yakın artış gösteren ve ağırlığını KİT'lerin oluşturduğu Hazine portföyü iştirak gelirleri ve yüzde 67 artan faiz gelirleridir.

7. Ertelenen yatırım harcamalarına rağmen üçüncü çeyrekte bütçe performansında gözlenen kısmi gerileme bütçe hedefleriyle uyumlu olmakla beraber, enflasyon bekleyişleri ve risk algısının iyileştirilmesi için sıkı mali duruşun korunma ihtiyacı devam etmektedir. 2027-2029 OVP'sinde yatırım harcamaları için öngörülen ilave 472 milyar TL tutarındaki artışa ek olarak ABD-İran savaşının etkisiyle harcamalarda beklenen artışın bütçe dengesi üzerinde bozucu etki göstermesi beklenmektedir.

Hazine Borç Durumu

8. Yılın ilk dokuz ayında Hazine 129 milyar TL net dış borçlanma gerçekleştirirken geçen yılın aynı dönemine göre gözlenen artış yüzde 19,2'dir. Bu dönemde 4,1 trilyon TL olan iç borçlanma ise geçen yılın ilk üç çeyreğine göre yüzde 42 artmıştır. Buna karşılık 2025 yılının ocak – eylül dönemindeki 759 milyar TL olan iç borç ödemesi yüzde 254,5 artarak 2,7 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Bunun bir yansıması olarak da 2025 yılında 2,1 trilyon TL olan net iç borç kullanımı 2026 yılında 1,5 trilyon TL'ye gerilemiştir.

9. İç borçlanmanın 4,1 trilyona ulaşmasına rağmen borç anapara ve faiz ödemeleri kısmen Hazine kasa bakiyesinden karşılanmış ve 2026 yılına 957 milyar TL olarak devredilen kasa bakiyesi, 708 milyar TL'ye gerilemiştir.

10. Merkezi yönetim borç stoku Eylül 2026 itibarıyla 16,2 trilyon TL'yi aşmıştır. Geçen yılın aynı dönemindeki 12,9 trilyon TL'lik seviyeye göre yüzde 25'lik bir artış söz konusudur. Borç stoku GSYH'ye oran olarak uluslararası seviyelerin altında kalmaya devam etse de portföyün sadece yüzde 32'sinin TL cinsinden ve sabit faizli olması döviz kuru, altın, faiz ve enflasyon şoklarına karşı kırılganlığı artırırken mali alanı da kısıtlamaktadır.

11. Merkezi yönetim borç stokunun GSYH'ye oranı nispeten düşük olsa da, Türkiye Varlık Fonunun (TVF) Hazine garantili ve garantisiz borçları; kamu tarafından risklerin üstlenildiği gelir garantili KÖİ projeleri ve borç üstlenim taahhütleri; SGK açıkları; başta BOTAŞ olmak üzere enerji KİT'leri ve TCDD olmak üzere KİT'lerden kaynaklanan finansal riskler; Hazine destekli KGF, tarımsal yatırım ve işletme kredileri, kamu bankalarının Hazine destekli kredi paketleri ve TESKOMB kefaleti nedeniyle oluşan koşullu yükümlülükler; afet fonu gibi borçlanma yetkisi verilen kuruluşların olası yükümlülükleri şeffaf bir şekilde raporlanmamaktadır. Bu nedenle mali risklerin gerçek boyutunu ve borç stoku üzerindeki olası etkilerini tam olarak değerlendirmek mümkün bulunmamaktadır.

Ne Yapmalı?

12. Bu dönemde maliye politikasının amacı- toplam talebin de gerilemesi ile beraber başta istihdam olmak üzere risk alanları dikkate alındığında- harcamayı kıstak değil, kaynakları enflasyon yaratmadan üretkenliği artıracak alanlara ve eşitsizliği azaltacak sosyal programlara kanalize etmektir. Bu çerçevede:

- Yatırım harcamalarının ötelenmesi yerine kamunun verimsiz tüketim harcamaları sınırlandırılmalıdır. Bununla birlikte, kapasite yaratma etkisi sınırlı ve önceliği olmayan yatırım projelerine yönelik bir yatırım program rasyonalizasyonu hızla yapılmalıdır.
- Bütçe kaynakları verimlilik ve istihdam artışı sağlayacak, Türkiye'nin enerji başta olmak üzere ithalat bağımlılığını azaltacak yatırımlara yönlendirilmelidir.
- Öncelikli olarak tarım ve sanayi politikaları gözden geçirilmeli, teşvik ve sübvansiyonlar kalkınma hedeflerine uygun olarak belirlenmelidir.
- Dolaylı vergilerin (KDV ve ÖTV) ağırlığının azaltılmasını, vergi istisna ve muafiyetlerinin sadeleştirilmesini, vergi tabanının genişletilmesini ve toplumsal refahın önceliklendirilmesini gözeterek kapsamlı bir vergi reformu ekonomik ve sosyal kesimlerle tartışmaya açılmalıdır.
- Başta bütçe dışı kurumlara yapılan transferler olmak üzere harcamaların gözden geçirilmesi ve negatif gelir vergisi uygulaması ile sosyal yardımlara ayrılan kaynakların artırılması ve sosyal yardımların istihdam odaklı olması sağlanmalıdır.
- Vergi denetimleri, yapay zekâ destekli izleme araçlarıyla daha etkin hale getirilmeli ve kayıt dışı ekonomiyle mücadele güçlendirilerek hem vergi tabanı genişletilmeli hem de rekabet ortamı iyileştirilmelidir.

13. Yönetilen ve yönlendirilen fiyatlara ilişkin kararlar kurala bağlı, öngörülebilir ve enflasyonla mücadeleyi destekleyici yönde olmalıdır. Enflasyonda atalet yaratan fiyatlama davranışlarının

giderilmesi için rekabet ortamının iyileştirilmesi ve özel sektörle uzlaşma çabalarına girişilmesi gerekmektedir. Özellikle fiyatları doğrudan etkileyen yeniden değerlendirme oranı ve ÖTV gibi vergi uygulamalarının hedef enflasyonla uyumlu olması sağlanmalıdır.

14. Örtülü mali risk oluşturan hisse senedi ve fon piyasasındaki krizin, sistemik bir riske dönüşmemesi halinde, kamu kaynaklarına ve merkezi yönetim bütçesine yük oluşturmayacak şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Ayrıca piyasalarda güven ortamının tesis edilmesine yönelik düzenlemeler ivedilikle hayata geçirilmelidir.

15. Mali şeffaflık güçlendirilmelidir. KÖİ'lere sağlanan garantilerle ilgili detaylı envanter ve stres testleri yayımlanmalı, yeni KÖİ projeleri için mali risk analizi zorunlu hale getirilmeli ve ihale süreçleri şeffaflaştırılmalıdır. Bütçe dışı koşullu yükümlülükler bütçe üzerine gelebilecek olası yükleri de içerecek şekilde raporlanmalıdır. Yine bu kapsamda Hazine mali raporları da çizgi altı kalemlerdeki artışları da detayda verecek şekilde genişletilmelidir.

16. Bütçe kapsamı genişletilerek bütçe dışı harcama yaratan ve gelir elde eden döner sermayeli işletmeler, sosyal yardımlar, özel hesaplar ve benzeri uygulamalar bütçe içine alınmalı ve/veya bütçe ile birlikte hizmet programları bazında düzenli raporlanmalıdır. Koşullu yükümlülük oluşturan ve borç idaresinin tek elden yönetimi ilkesine aykırılık teşkil eden TVF, Kentsel Dönüşüm Başkanlığı ve Afet Yeniden İmar Fonu (AYİF) gibi kurumların borçlanma yetkisi kaldırılmalıdır.

17. Mali politika için kamuoyunun kolaylıkla izleyebileceği ve hesap sorulabilirliği sağlayan mali kural bazlı bir izleme değerlendirme yapısı geliştirilmelidir. Orta vadeli bir borç/GSYH hedefi, program tanımlı denge veya yapısal açık hedefi gibi bir mali kural çerçevesi, para politikasındaki enflasyon hedefine paralel bir işlev görerek mali beklentilerin çıpılanmasını sağlayacaktır.

18. Kurumlar arası koordinasyonu ve kontrol kapasitesini güçlendirecek bir kamu mali yönetim yapılanmasının oluşturulması ve denge ve denetim mekanizmalarının etkin işlemesi için parlamentonun bütçe hazırlık ve denetim süreçlerindeki rolünün güçlendirilmesi gerekmektedir.